

EVANG. EGYZHÁZ ÉS ISKOLA.

Előfizetés díja:

Egész évre . . . 6 frt.
Fél évre . . . 3 „
Negyed évre 1 frt 50 kr.
Egy szám ára 12 kr.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felelős szerkesztő és kiadó:

VERES JÓZSEF.

Hirdetés díja:

Egész oldal . . . 8 frt
Fél oldal . . . 4 „
Negyed oldal . . . 2 „
Ennél kisebb . . . 1 „
Bélyeg külön 30 kr.

Az evangélikus theologiák egyesítéséről.

(Folytatás és vége.)

Legnyomósabb ok a theologiáknak Pozsonyban való egyesítése mellett az egyháznak szegénysege, a mely nem engedi, hogy az egyház kívánalmainak megfelelően, urasan berendezkedjék. Vonjuk le tehát a következtetést, de nem úgy, mint a javaslat kívánja, hogy t. i. Eperjes és Sopron még a most használatra adott theol. tantermek után is évi járulékot s a konviktus és ösztöndíjak bizonyos hányadát is adja oda Pozsonynak, a mire bizony sem Eperjes, sem Sopron nem fog ráállani, hanem következő módon. Miután szegények vagyunk, rendezkedjünk be oly szegényesen, a mint hozzánk illik. Eperjes legolcsóbb város, a tanárok fizetése 300 frttal kisebb lehet, mint a monarchia legdrágább városában Pozsonyban, állítsuk ott fel az egyetemes theológiát, egyharmadrészszer kisebb költségből fényes intézetet állíthatnak Pozsonyhoz viszonyítva s az a jogakadémia mellett virágozhat a jogakadémiát is emelve. Vagy miután ez nem tetszik (iróniának fogja venni mindenki,) próbáljuk meg úgy a berendezést, hogy Sopron és Eperjes nevelje a theologusokat 3 évig s azután menjenek fel kötelezőleg mindannyian Pozsonyba, a hol az egyetemes egyház az Eperjesen és Sopronban végzeteket, (mert Pozsonyban nem lehetne a theológiát végezni) 2 éven át előkészítené a lelkészi pályára. A jeleseket természetesen ezentúl is külföldre kellene küldeni az egyház költségén, fennmaradván mindenkinek azon joga, hogy a 2-ik pozsonyi évet külföldön tölthesse. Így megmaradna a káposzta s a kecske is jól lakték, az egyháznak kevésbe kerülne, mert a jelenlegi jövedelemből okosan kihasz-

nálva azt, kifutná a tanárok fizetése s a leendő lelkészek kellő gondozás alatt állanának. Jól tudom, hogy ez sem megyen, mert nevetségesnek tetszik, pedig szegénységünkre, viszonyainkra s körülményeinkre való hivatkozással ezt még legkönnyebben lehetne keresztül vinni. Nem is azért hoztam fel, hogy így cselekedjünk, hanem azért, hogy kimutassam, hová vezet az, ha szegénységünkre hivatkozunk s viszonyainkat elpanaszoljuk a helyett, hogy már régen tettünk volna valamit bajaink orvoslása végett.

Mindezen okoktól eltekintve: alkalmatlanabb időben fel sem vehették az egyesítés kérdését, mint most egyházunk teljes átalakulásának időszakában, a midőn még csak sejtelmünk sincs arról, mikép fognak alakulni egyházunk viszonyai. Egyrészt a zsinati törvények életbeléptetésének eredményeit, másrészt az egyházpolitikai törvényeknek hatását egyházunkra nem ismerjük, mert reményünk lehet ugyan, hogy minden jóra fordul, de hogy ezen reményünk megvalósul-e, ki biztosíthat?

A zsinati törvények által előírt szervezéshez még csak most fogtunk s már is látjuk, hogy tehetetlenül vergődik egyházunk egyes engedetlen rakonczátlankodó elemekkel szemben, a kik lehetlenné akarják tenni az egyházi közigazgatást; kerületi, esperességi s egyházközségi szabályrendeleteink oly lassan készülnek, mintha nem is akarnók őket; az esperességek újra alakítása és szervezése s a minimalis lelkészi fizetéseknek rendezése sok helyütt még csak üres óhajlás; a domesztika s illetőleg az egyházi közalapnak létesítése s a zsinatilag rendelt félszázalékos egyházi adónak kivétele s behajtása még mindig az előkészítés állapotában van a zsinati törvény határozott rendelkezése ellenére; a lelkészi nyugdíj pedig egyházunk ezen legfájóbb és legelhanyagol-

tabb sebe, ápolás nélkül folytonosan segélyért kiált s úgy látszik még mindig a jövő zenéje. Mig ekként egyházunkat lázas tevékenységre inti és sarkalja a sok, rendezésre váró dolog: addig másfelől azt látjuk, hogy a kath. egyház minden téren felvette a harcot az állam s vele a protestantizmus ellen. A kath. sajtó folytonosan izgatja híveit minden ellen, a mi nem katolikus, néppártja által alig sejtett tevékenységet fejt ki s fanatikus káplánjai bejárják a vidéket, hogy az egyedül üdvözítő egyház érdekeit előmozdítsák. Ennek ellenében a mi egyházunk készületlenül várja a bizonytalan jövőt s még azon ígérek megvalósulásában is kénytelen kételkedni, a melyeket a törvényhozás termeiben tett a kormányon lévő párt nevében a miniszterium.

Ily viszonyok között, midőn nem is sejtjük, hogy nem ellenünk fordul-e s nem minket fog-sújtani legelső sorban ezen ellenséges áramlat, helyes-e bolygatni százados multtal bíró theologiai intézeteinket, gyengíteni őket s elhítni a be nem avatott körökkel, hogy nem maradhatnak meg? Helyes politika-e ezen világító pontokat feláldozni s várainkat feladni, a melyek gyengék ugyan, de mégis csak őrtálló várak? Ezzel csak szaporítjuk megoldásra váró kérdéseink nagy számát, növeljük a zavart és bizonytalanságot a nélkül, hogy ezélt érhetnének.

Legkevésbé mondható helyesnek a bizottság azon javaslata, hogy az egyesítés már az 1896/7. iskolai évvel kezdődjék s fokozatosan 6 év alatt menjen végbe. Szept. elejéig a fenntartó testületek nem nyilatkozhatnak ezen nagy fontosságú kérdésben, mert míg a javaslat a maga törvényes útján a gyülekezetekhez lemegy s visszakerül, addig legalább 2 évnek kell elmulnia. A bizottság javaslatának legelőbb az egyetemes gyűlés elé kell terjesztetnie s onnan a kerületekhez és fenntartó testületekhez s vissza az egyetemhez jönnie. Azon esetre pedig, ha egyszer kimondják az egyesítést, akkor rögtön kell azt végrehajtani s nem fokozatosan, mert az intézetekből átvett tanárok helyett nem lesz a ki tanítson, a mennyiben a megmaradt tanerők képtelenek lesznek az összes még tanítandó tárgyakat előadni s az órákat ellátni, másfelől meg tanítványuk is alig akad, hiszen oly intézetbe, a mely már csak élő halott, vagy tán helyesebben mondva halott élő, alig fognak menni az ifjak. Addig rendezni kell a theol. akadémián a tanári fizetéseket, mert az szegényletes

állapot, hogy a drága Pozsonyba 1200 frtos theol. tanári állásokra irnak ki pályázatot s egy cseppet sem jobb az eperjesi 1200 frtosnál, melylyel nem jár ez idő szerint semmi pótlék. Mig a fizetési s lakáspénzi viszonyok nincsenek szabályozva s biztosítva, addig természetesen hiába törekszünk a theol. akadémiának a soproni és eperjesi hittanintézetek által való fejlesztésére.

Egy körülmény szól a mellett, hogy most kell, ha lehet, Pozsonyban az egyesítést keresztül vinni és ez a pozsonyi theologiának jelen tanári viszonyaiban keresendő. Hat rendes tanári szék közül 4 van rendes tanárral betöltve s illetőleg a mennyiben ezek közül is egy nyugalomba készül vonulni, csak három, a melyek közzé a gyakorlati tanszéke is tartozik, melyet a pozsonyi egyház lelkésze elfoglal. A két theol. intézetnek megszüntetésével a tanárokat át kellene venni s így Pozsonynak egyszerre elegendő tanára lenne s az eperjesi és soproni theologiákat fenntartó testületek megszabadulnának nagy terhőktől, a theol. tanárok fizetésétől sat. Későbbi időkben pedig, ki tudja lesz-e oly viszonyok között az egyház, hogy az egyesítést ily könnyen keresztül vigye, mert másképp az egyesítés nem képzelhető, mint a két theol. intézet tanárainak átvitele által.

Okoskodásomból az következik, hogy nem szükséges, sőt veszedelmes a három theologiának egyesítése s mégis nyilatkozatunkban azt az álláspontot foglaltam el, hogy tekintettel egyházunknak hazánkban való helyzetére, tanácsos volna a három theologiát egyesíteni, de nem Pozsonyban, hanem Budapesten. A Pozsony ellen felhozható okokat a beterjesztett nyilatkozatban hallgatással mellőztük s hallgatással mellőzőm én is, mert elégséges felhozni azon előnyöket, a melyek Budapest mellett szólnak, hogy az olvasó lássa, miért czélszerűbb az ország fővárosában s az egyetemmel kapcsolatban létesíteni egy theol. fakultást. Megírta ezt azonkívül a „Prot. egyházi és iskolai lap“-nak legközelebbi száma (29 szám) és megmondotta Berzevicsy Albert az egyetemes tanügyi kongresszus alkalmával tartott felolvasásában. Ezekhez nekem csak azt lehet és kell még hozzá tennem, hogy az ev. tanárképzés szempontjából is szükségesnek látom a theol. fakultásnak Budapesten való létesítését, mert a tanárképzés egyházunkra nézve majdnem oly fontos, mint a tanító és lelkészképzés. ha az államsegélyvel fenntartott középiskoláinkat nem akarjuk teljesen kiszolgáltatni az államnak.

Nem akarom elősorolni azon előnyöket, a melyekkel egy theol. fakultásnak felállítása az egyetemmel s ev. tanítóképzéssel kapcsolatban való felállítása jár s a mely előnyök Budapesten kívül fel nem találhatók s nem szükséges lerajzolnom azon nagy művelődési, erkölcsi s nemzeti hatást, melylyel a fővárosi lelkészképzés az itt tervezett módon jár, mert azt mindenki könnyen belátja s elképzelteti; de azt el nem hallgathatom, sőt ellenkezőleg hangsúlyoznom kell, hogy egyéb célja nincs és nem is lehet a theologiák egyesítésének, mint hogy alkalmat nyújtsunk leendő lelkészeinknek a nemzeti kultúra legfőbb helyén az összes tudományos eszközöknek felhasználása s lelkőknek oly kimivelésére, a minőre csak a fővárosi egyetemmel kapcsolatban tehetnek szert. Lelkészeinknek a magyar nemzeti kultúra által áthatott s annak érdekében működő szellemi munkálatoknak kell lenniök s egyházunk hírnevéhez, hivatásához és előkelő állásához képest a magyar irodalomban működő s a nemzet szellemi előrehaladásában vezérlő szerepet kell játszaniok. Egyházunk tanító egyház s míg a tanítók a kisdedeket, a középiskolai tanárok a nemzet kultur életében kiváló szerepre hivatott ifjúságot, a főiskolai tanárok a tudomány tovább fejlesztésére s a nemzet javára való fordítására nevelik a kiválasztottakat: addig a lelkészeknek bármily téren működő felnőtteket kell nevelniök, vallásilag tanítaniok s erkölcsiségben vezetniök, addig nekik, a nemzet zömének s javának vezetése jutott osztályrészül, a mely kötelességöknek csak akkor felelhetnek meg, ha a nemzettel mindenben egyek, törekvéseiben s munkájában részt vesznek s hogy úgy mondjam, megmívelik azt a talajt, melybe a nemzet javát s előre haladását czélzó ismeretek bevettettek s gondozzák az emberek szívébe palántált nemes s boldogító vallás-erkölcsi eszméket.

Mivel ezt a nemzeti együttérzést s míveltséget Pozsonyban, vagy más vidéki városban elérni nem lehet, azért csak Budapesten szervezhető a czélzott theologiai fakultás s mivel ezt Pozsony Bécshez való közelségénél fogva nem nyújthatta: azért az egyetemes theologiai akademiának ottan felállítása nem vitte előbbre a lelkészképzést s nem fogja a jövőben sem, mert nem nyújthatja azt, a mit a főváros s a mire egyedül volna szükségünk. A pozsonyi theol. akademiának egyházunkban való különleges állása (én ugyan nem tudom, hogy miért kapta azt) az egyetemes egyház által való pártolása anyagilag biztosított létele s tanárainak kiválósága

megengedem, hogy elnyomja a sopronit s különösen a legszegényebb eperjesit, de ezeknek halála Pozsonyt emelni nem fogja s a lelkészképzést előbbre vinni nem lesz képes, sőt ellenkezőleg a szellemi erők bizonyos nivellálása fog bekövetkezni, melyből egyházunknak csak kára lehet. S ha az 1882. évi egyetemes gyűlés a pozsonyi egyetemes theol. akademiának felállításával az eperjesi és soproni intézeteket feleslegessé akarja tenni, libát követett el s ha most újra ott akarja felállítani a theologiai fakultást, végzetes lépést tesz, melyet később jóvá tenni alig lesz lehetséges. Minthogy ezen előnyöket várom s remélem én a budapesti fővárosi egyetemről ottan felállítható theol. fakultás részére, azért vagyok hajlandó a theologiák egyesítésébe bele menni. Így tehát nem elvi, hanem gyakorlati szempontból vagyok barátja az ilyen egyesítésnek. Elvi szempontokból sohasem lehet az egyesítést helyeselni, mert világos, hogy három helyen működő theologiák kellő felszerelés mellett mindig nagyobb áldással működhetnek, mint egy theologia.

Mivel én a theol. fakultást az ev. tanárképzéstől elválasztva nem tudom elképzelni s az ilyen közös tanári s lelkészi képzéstől egyházunkra s hazánkra nagy áldást várok, azért hiszem, hogy sikerül kieszközölni a törvényhozás által az állam hozzájárulását, mely nélkül gyenge erőnkkel sem mire sem mehetünk. Hogy ezen kívül az egész ev. társadalomnak s egyháznak, de különösen a budapesti egyházaknak kell a czél érdekében mindent elkövetniök, azt nem szükséges bizonyitanom. Ép azért, mivel az ily intézetet rövidesen felállítani nem lehet s mivel még egy bizonytalan jövőnek néz elébe egyházunk, ne hamarkodjunk el a dolgot, hanem meghagyva a három theológiát s fejlesztve őket, hogy hivatásuknak s a követelményeknek megfelelhessenek, egyelőre csak készítsük elő a jövő theologiai fakultást s mielőtt megvalósításához fognánk, biztosítsuk minden tekintetben virágzását theol. tudományos s egyházi szempontból. Gyűjtünk reá alapot s teremtsünk neki közvéleményt, hogy mindenki szükségszerűnek lássa s ha az meglesz, kell sikerülnie s áldásosan működnie. Ha ily módon sikerül egy theol. fakultást létesíteni s biztosítani, akkor azt hiszem theologiai intézeteinknek esetleges megszüntetése nem lesz öngyilkosságnak minősíthető s az abba bele menő tanárok nem tekinthetők öngyilkosoknak.

Még többet is írhatnék e kérdésről nyilatko-

zatunk kiegészítéséül s megvilágításául, de leteszem a tollam, mert a ki gondolkodni akar e tárgyról tovább fűzheti gondolatait s tán könnyen eltalálja azt is, a mit én itt írhatnék még.

Sőt ha azt veszem irányadóul, a mit a közmondás tart, hogy beszélni (irni) ezüst, hallgatni arany, akkor egyáltalán nem kellett volna írnom, mert akadátnak emberek, a kik akár ellenséges indulatunak, akár nyugtalan lelkű embernek tartanak. Lehetséges és valószínű, hogy ezen sorokkal ártok magamnak, de meggyőződéselem ellenére cselekedném, ha hallgatnék s nem figyelmeztetnék a veszélyekre s viszonyokra, a melyeket okvetlen számításba kell venni oly kérdésnél, mint a theologiák egyesítése. Minden animozitás s ellenséges indulat nélkül pusztán a helyzetnek őszinte feltárására törekedtem; nem támadtam senkit s bántani sem akartam senkit, mert a személyeskedéstől távol tartottam magam mindenben, tárgyilagos iparkodtam maradni, a mint azt a kérdés fontossága s komolysága megköveteli. Ily szempontból olvassa soraimat az is, a ki velem ellentétes állásponton van s ne keressen bennök mást, mint a mit a szavak kifejeznek.

Egyébként Istennek kegyelme és áldó szeretete maradjon mi velünk.

MAYER ENDRE.

Egy énekiró a mult századból.

— RÁDAY PÁL —

Irta:

Kovács Sándor.

(Folytatás)

Ezen általános jellemzés után, melylyel Ráday jelentőségét próbáltam meghatározni, áttérek egyes énekeinek ismertetésére. Legkiválóbb alkotásának tartom pünkösdi énekét: „A Szent Lélek Istennek dicséretiről.“ A mi szép, előkelő, értékes van Rádaynál, mind feltalálom benne, még pedig gyengéi nélkül. Felfogás, szerkezet, az érzés bensősége és emelkedettsége, nyelvének egyszerű és ritmusos volta mintegy követeli tőlünk az elismerést szerzője számára. Van több szép éneke költőnknek, de egyikben sem olvad össze a valóságos érzés ereje annyira a művészi formával,

mint ezen alkotásában. Egyik legértékesebb darabja lesz az új énekes könyvnek, ha a szerkesztők kicsinyes szempontból nem mellőzik. Dallama az 57. zsoltáré: Irgalmazz Uram, irgalmazz nekem.

Óh örök Isten áldott Szent Lélek!
Kít Istenemnek szívből esmérlek,
Minden bús szívnek fővigasztalója,
Dicsérlek Uram s téged tisztellek,
Óh gyenge hitnek kegyes táplálója.

Te vagy Istennek szent ajándéka,
Kinek bennünket bédé árnyéka,
Te vagy minden jónak kútfeje,
Melyből lelkünknek foly jó szándéka,
Munkálódván belől lelked ereje.

Bő kegyelmednek kifoly soksága,
Fénylik elménkben világossága.
A szeretetnek tüzét felgyúlasztod,
Az honnan gerjed szívünk vigsága,
Mert nálunk lelked vendégül marasztod.

Te szüled újjá a kemény szívet,
Az hitetlenből épitesz hívet;
Két ajándékkal szépen harmatozol,
Adván lelkünknek felvont kézivet,
A sátán ellen velünk táborozol.

Istenségednek im, meghódolok,
Tőled más Úrhoz nem is fordulok,
Mert zászlód alá egyszer megesküdtem,
Vezérlésedre keszen indulok,
Kereszttségemben oly fogadást tettem.

Óh életemnek édes vezére,
Ellenségemnek ne adj kezére;
Bátoríts, oktass, igazgasd utamat,
Szabad tetszésedhez akaratomat,
Kegyelmeidnek legeltess vizére.

Terjeszd szívemben az igaz hitot,
Melyet Szent Lelked bennem készített,
Hogy az Úr Jézust magamhoz kapcsoljam,
A ki mindenkor frissen enyhített
És imádással szent neved csókoljam.

Első pillanatra szembeötlik e költemény bensősége. Így csak az tud írni, a kiben valósággal él a Krisztus; odaadása, alázata megragadó kifejezésekben nyilvánul, a nélkül, hogy szertelenséggé fajulna. Formai tekintetben is méltó a figyelemre; látszik, hogy Ráday kedveli a nehezebb versalakokat, a bonyolultabb rímelhelyezést, a mi kétségtelen jele művészi törekvésének. Nyelve folyékonyabb, ritmusosabb a régibb irókénál, habár az ő munkássága is csak lépcsőül szolgált arra a magaslatra, hová nyelvünket Berzsenyi, Vörösmarty és Arany százada emelte.

Hangulatra s az érzés erejére nézve rokon vele „A Keresztviselésről és békességes tőrésről“ szóló ének (Dallama: Áldjad lelkem

Uradat Istenedet. 103. zsoltár.) Szerkezete mérkőzik a pünkösdi énekével; ebben is feltűnik a kifejezés közvetlensége, s a melegség, mely az egészen előmlik. Igazi keresztyén megnyugvás, Istenre támaszkodás sugárzik ki soraiból; a mily egyszerű, de tiszta és igaz érzése, mely ajkán dalt fakaszt, — ép oly egyszerű és nemes nyelve, mely ez érzést tolmácsolja. A rimek elhelyezése bonyolultabb lévén, a külső forma is élvezhető; míg ott, a hol pusztán páros rimeket használ, mint a *Bizd óh én lelkem az Úrra sorsodat és Meghódol lelkem te néked nagy Felség* kezdetű énekeiben, egyhanguvá, untatóvá lesz. Ilyenkor semmivel sem emelkedik fölül kora általános színvonalán.

„Megvallom Uram! érdemessé lettem,
Hogy minden csapást készen tartás felettem;
De én gyakorta csak zúgolódom,
Midőn atyai vessződet kiányítod
És engedetlen fiadat megsújtod
Az harag s m o r d s á g közt forgolódom.

Ez az ének kiinduló pontja: az őszinte törődelmes, mély bűnbánat, mely Isten haragját természetes atyai dorgálásnak tekinti. A kereszt elviselésére a mennyei atyától kér segédelmet, erőt; de megnyugszik Isten akaratán, ha a csapásokkal látogatja is, nem fakad ajka zúgolódó panaszra,

Bár azért Uram! csak hívj keserűsége;
De nem szakad szám békéltelenségre
Eltűrvén kezéd látogatását;
Mert megvizsgáltasz, hit szerint reménlem;
Noha bűnömért tudom hogy érdemlem
Vessződnék nagyobb sanjargatását.

Az értékesebbek közé tartozik még „Az halálra való készülgetésről” szóló ének. Alaphangja a bizalom és remény; nem retteg a haláltól, melyet az Úr a bűn zsoldijául rendelt, sőt hittel énekl:

Óh mely boldogok az halottak,
Kik az Úrban sirba szállottak!
Mert lettek kész nyugodalmat.

Nyeresség így eloszolni
Es az halált idvességesen,
Mint egy álmot megköstolni.

Az ének végén lelke Jézushoz emelkedik föl, a kinek feltámadása záloga lett a mi feltámadásunknak. Az élet fejedelmét hívja, hogy enyhítse végső harcát, könnyítse meg elköltözését a boldogabb világba.

Óh Jézus, lelkem völegénye,
Élet s halál között reménye,

Adj olajt, hogy el ne fogyjon;
Szolgáljon rám szent orczád fénye
És nyilt ajtód békéjébe!

Enyhítsd az halált haláloddal,
Vigasztald lelkemet oly szóddal:
Jöjj bé az Úr örömebe!
Óh Uram! vigy bé csoportoddal
A paradicsom kertébe.

Bizalom és odaadás teszi értékessé „A reménységről” szóló éneket is, mely azonban már terjedősebb fent ismertetett énekeinél. Kezdeté még elég emelkedett, sőt egyike egyházi ének költésünk legszebb, legköltőibb helyeinek.

Óh én lelkem ne csüggedezz!
Mert Isten árnyéka fedez;
Ő bétölti reménységedet!

A harmadik szakasztól fogva ellaposul, mert Ráday az érzelem lehető általánosítása helyett, a mi együtt jár a tisztasággal, emelkedettséggel, — részletezésbe csap s száraz pontossággal sorolja fel, hogy a reménység az embernek mely ellenségei ellen szolgál védelmül. A reménység pánczélján nem hatnak át a kárhozat, halál, sátán, szükség, betegség, veszedelem, bú és bánat sebző nyilai. Ez az ének annak a bizonyosága, hogy Ráday egyénisége, eredeti felfogása nem érvényesült mindig mintáinak hatásával szemben. Ez egészen a régi nyomon járó ének; nem idegen benne a vallásos érzés, de a gondolat elvész a meddő részletezésben. Ha mértéke nem volna itt is oly gondos, ha elején és végén nem csillanna föl az igazi, saját lelkéből merítő Rádaynak meleg érzése, — bátran elvitathatnánk tőle a szerzőséget. A vége, a midőn a részletezést, mely száraz elmélkedő hangon folyik, félben hagyja s vallásos érzése ismét lángra gyúl, — megint értékes, mert a tartalom tisztaságához a forma tisztasága is hozzá járul. Ez a három végső szakasz, mint a Szentháromságához való buzgó fohászzkodás, külön ének számban is elkel. Legfőlebb egy kifejezése ellen tehetünk kifogást, mely az ő korában még az érzés erejének és élénkségének bizonyosága lehetett, de fejlettebb érzékű korunk, mely nemesebb, választékosabb költői nyelvhez szokott, vétséget lát benne a jó izlés ellen.

Óh kegyes Istenem s Atyám,
Erős kösziklám és bástyám,
Én reménységemnek Istene!
Védelmezz a gonosz ellen,
Hogy kedve bennem ne teljen
S ne ártson semmi bűn fenéje.

Óh Jézus egy közbenjáróm,
Szerelmedből jóakaróm!
Tápláld én reménységemet;
Részessz szent érdemedben,
Hogy megnyerjem idvességemet.

Légy áldott Isten Szent Lélek,
Kiben hit szeriut reménlek,
Foglalj be a szent lánczba s tarts meg;
A mint ellátál s választál,
Esméretedre elhívtál,
Szentelj, igazíts s dicsőíts meg.

(Folyt. köv.)

BELFÖLD.

A r. kath. egyletek megtartották országos nagygyűléseket, meghatványozták a katolikusok egyleti, társadalmi, irodalmi tevékenységét. Nekünk protestansoknak éber figyelemmel kell kísérnünk a r. katolikusok mozgalmát, tevékenységét, szellemét, mert csak akkor állhatjuk meg helyünket, ha ismerjük ellenfelünk erejét, működése tervét, gondolkozását. A r. kath. egyletek nagygyűlésén egy-két nyilatkozat megérdemli, hogy mi is tudomásul vegyük. Zichy Nándor gróf, a néppárt vezére, így szól: „Ezen kongresszusnak nagy érdeme az, hogy a sokat hányatott világban, ezek közt a keserves küzdelmek közt Istenhez, üdvöztönkhöz emeli föl lelkünket, hogy megfelelkezvén mindenről, először a legszükségesebbet, a hitéletet akarjuk magunkban megeleveníteni és a szeretet törvényét követvén, azt az áldást, a melyet Isten ránk ruházott, felebarátainkra akarjuk átruházni és őket is megnyerni, megtéríteni, főleg a keresztény-katolikus hitnek és gyakorlásának, a többi megjön magától.“ — Hasonló értelemben nyilatkozott Esterházi M. M. is: „győzni akarunk, de nem legyőzni, nem megsemmisíteni ellenfeleinket. Vissza akarjuk állítani a katolikus elvek uralmát Magyarországon.“ (De hát mit keresnének akkor a pártjukon protestansok?) Hornig Károly b. veszprémi püspök harciasabb és még sértőbb alakban dolgozik a protestansok ellen. „A magyar katholicismus mindenkor a vallást és a hazát szolgálta; a magyar katolikusok ezer éve tartják fenn ezt a hazát (a történelem úgy tanítja, hogy csak mintegy 900 éve fogadta a nemzet a keresztény, a r. kath. vallást, még pedig véres harcok után) és fenn fogják tartani még egy ezredévig is. Mert nem a katolikusok voltak azok, a kik a forradalmak élén állottak, akik az ellenséget a hazába hozták és eladták az országot.“ De hogy hát kik voltak azok: azt nem mondja meg nyíltan. Hagyján, így is értjük! Csakhogy igaz-e, a

mit mond? Éppen csak annyira, mint az, hogy a magyar katolikusok ezer év óta tartják fenn a hazát! „A kik a trónokat, királyságokat ledöntötték.“ Kezdték mindjárt I. István idejében: Péter, Aba, Salamon, László stb. stb. döntögették a magyar trónt, ontották a magyar vért, folytatták a vegyesházi királyok a pápák kívánsága és támogatása szerint, a mire szomorú példa a várnai csata, melyet az esküszegés idézett elő; még később Mátyás, Martinuzzi, ki lemondásra kényszerítette Rudolfot, vagy a kik lemondásra kényszerítették V. Ferdinándot; ezek pedig r. katolikusok voltak. „A kik forradalmak élén állottak.“ Boeska, Bethlen, Thököly? Ők a magyar állam alkotmányát védelmezték, szerződések, törvények megtartását követelték! A Wesselényi-féle összeesküvés vezetői r. katolikusok voltak, csak összeesküvésük ürügye alatt, áldozatul szánták a protestans egyházat a győztesek. Rákóczy r. katolikus volt, jezsuiták tanítványa, Martinovics r. kath. pap volt, kit a múlt század végén lefejeztek összeesküvés szervezése miatt; Kossuth Lajos ugyan protestans, de a mit ő tervszerűen akart: 1848, azt a magyar katolikusok is helyeselték, a koronás király is szentesítette; az 1849 neki sem volt tervében, a mint nem volt a másik résznek tervében eredetileg V. Ferdinánd letétele; a későbbi szomorú harc nem törvényes koronás király ellen folyt; — meg r. kath. papok nagy dicsekedve szokták emlegetni, hogy miket honvédek: végig küzdötték a szabadságharcot. A művelt külföld véleménye, az események tanúbizonysága, a magyar nemzet és törvényhozása, a páratlan gyász Kossuth temetése alkalmával mind feljogosítanak bennünket arra, hogy nincs okunk szegyenleni, hogy Kossuth Lajos is evangélikus volt! 1848-nak vívmányait Deák F., ki megint r. kath. volt, biztosítani igyekezett a kiegyezés által, miután előbb helyeselte, sőt sokáig együtt csinálta. Batthányi Lajos gróf, ki 1848-ért vértanú halált szenvedett, r. kath. volt. A mit a r. katolikusoknak dicsőségül tud be a nemzet, azt a protestansnak sem lehet bűnül felróni. Különben is nem mint r. katolikusok, vagy protestansok tettek, a mit tettek, hanem mint államférfiak. Forradalom csinálásában különben is sokkal többre vitték a r. katolikusok, mint a protestans népek: a francia nép r. katolikus; az olasz, mely magának a pápának világi hatalmát megtörte: r. kath., a spanyol, mely állandó csöndes forradalomban él régen: r. kath. — Ne is menjünk ilyen messze: ezen a gyűlésen Esterházi M. Mórícz így búcsúzott a lelkesülten éljenező gyűléstől: „igérem és kérem, hogy önök is igérjék meg, hogy bármikor és bárhol találkozunk is, ugyanaz a lelkesedés, ugyanaz a testvéri szeretet nyilvánuljon üdvözlésünkben akár az oltár előtt; akár a tanácsteremben, vagy — ha isten úgy akarja — a csatamezőn fog-

jük egymást üdvözölni.“ Lepsényi „Magyar Néplap”-ja pedig éppen most ír vezércikket ezen czímmel: „Rabszolgaság-e vagy forradalom?” Végzi a cikket így: „Fel a királyhoz! Ez a végső módozat. Ha ez se győz, akkor aztán eldült a kozzka. Legyen irgalmas az Isten mindenkinek!” — Nos ki játszik a tüzzel?! „A kik az ellenséget a hazába hozták.” A németet ellenségnek először I. Péter hívta be, Byzanczot, Velenczét, Rómát, Nápolyt stb. a r. katolikusok keverték a magyarok harcaiba. Hanem hát a törököt érti a szónok! A törökkel szövetségbe a magyar nemzeti önállóság pártja s ezen a párton r. katolikusok és protestánsok voltak együtt. Ne keressük: mi lett volna, ha ez a párt legyőzte volna a másikat, a mely behozta a németet, a ki még akkor is megmaradt itt, mikor a töröktől régen megszabadult már a nemzet. Különben is: ez is nem a hit, hanem a politika dolga volt; a mennyiben pedig a hit dolga is volt: hát a török hite miatt nem irtotta a magyart, a német pártja pedig mint r. katolikus főpapság unszolására és dicsérete mellett irtotta a magyart, ha protestáns volt. Az eperjesi mészárlás, a pozsonyi vértörvényszék működése politikai vagy vallási okból történt? Ha politikai: akkor semmi köze hozzá a vallásnak; ha pedig vallásból, akkor talán mégsem lehet a r. kath. egyháznak oka érdemül tudni be a sok vérontást. Ámde katolikusok — szégyenlőn a kegyetlen üldözést — azt szeretik mondani, hogy politikai okból történt az; csak hogy akkor miért bocsátottak hát meg az üldözötteknek, ha a r. kath. vallásra tért át? Az orosz pedig 1849-ben, a kik ellenségnek behozták, r. kath. főurak voltak. De azért ezt nem tudhatjuk be a r. kath. egyháznak sem érdemül, sem bűnül; az is politika, nem hit dolga volt. „A kik eladták az országot.” Nem tudom: kikre ezélez a szónok. Egy eladásról, „nagy”-ban, sokszor hivatkozik a r. kath. egyház; ez akkor történt volna, mikor I. István király az országot elajándékozta, eladta volna a római pápának, s ebből sok jogot származtatott később a pápaság a maga javára, a magyar nemzetnek pedig leigázására. Ha I. István és némely utódai csakugyan felajánlották, eladták az országot a római pápának, akkor mint r. katolikusok adták el s tették regnum Marianummá, ha pedig nem adták el, akkor ez az ország nem regnum Marianum, s a hánytorgatott jogoknak semmi alapja!

A XIII. városi esperesség aug. 19-én Felkán tartotta rendes közgyűlését. Breuer Sándor esperességi felügyelő és Justh Samu főesperes ikerelnöklete alatt. A bevezető gyámintézeti isteni tisztelet után, melyen Lersch Márton leibitzi lelkész mondta el a mélyen átgondolt sz. beszédet, felolvastatott a jegyzőkönyv, a melynek értelmében az alólirt egyhangúlag alesperesnek lett megválasztva. Az eskü után az újonnan megválasztottat a világi és az

egyházi elnök szívélyesen üdvözölték és kötelességeire figyelmeztették, mire az alesperes egyházi állapotaink és veszélyeit ecsetelő beszéddel felelt. A beszédek a jegyzőkönyvben fognak megjelenni. — A főesperes évi jelentésében kiemeltetett a milleniumi ünnepélyek hazafias lefolyása, a kerületek és esperességek kikerekítésének nehézsége, a tiszai kerületi nyugdíjintézet fennmaradása és hivatalok változtatása az esperesség területén annyiban, hogy Folgens szolgabíró és Kubecher lelkész esperességi jegyzőknek, Hanko Poprádon iskolafelügyelőnek, Stadler gondnoknak megválasztattak. Iglón lett káplán Gura J., Kinzler Árpád és Scholtz Ines tanítók. Új tanítók még kerültek Bélára Nempauer, Izsákfalvára Renner, Majerkára Müllner, Ruszkinra Rusznyak személyében. Jótékony czélokra befolyt körülbelül 10,000 frt; Ruszkin maga templomépítési czélokra 4000 márkát kapott a G. Adolf egyesülettől. Poprádon a lelkészi fizetés 300, a tanítói fizetés 150 frttal emeltetett. Felkán milleniumi segílyt kapott a lelkész 100, a két tanító 50—50, Matheóczon a lelkész 20 és a tanítók 20—20 frtot. A népmozgalmi viszonyok nem mondhatók kedvezőknek: a múlt évben az esketések száma 29, a confirmáltak száma pedig 43-al csökkent; az egyházpólitikai törvények életbeléptetése óta, m. év okt. 1-jétől eskettetett 62 és azok között 20 vegyes pár, két házasság zsidók és protestánsok között is megkötetett, egyházi kihirdetések is kimaradtak és olyan esketés is előfordult, hol csak két tanu jelent meg az esketendő párral a templomban. Segélypénzeknek befolytak: kerületi iskolai adó 408, reformátói offertorium 38, theologiai offertorium 22, víz és tűz által károsultak számára 136 frt. — E kimerítő jelentés tudomásvétele után dr. Lorx esperességi pénztárnok jelentése szerint a múlt év 3625 frtnyi vagyonnal és 13,764 frtnyi Klára Hondelféle tőkével lezáratott, melyből 7 tanító özvegy 508 frttal fog segélyeztetni. — München Kálmán számadási szék elnöke, a gyűlés tudomására hozza, hogy a községek számadásai nem voltak megvizsgálhatók, miután még most sem küldettek be minden község részéről. Jövőre nézve a számadások Weber S. alespereshez, május hó 31-ig az előjáróságok felelősségi terhe alatt beküldendők lesznek. — Justh főesperes, mint az egyesült lelkész-özvegy-árva XIII. városi és tátraaljai esperesség gyámoldójának elnöke tudatja, hogy m. évi tőke 16,518 frtból állott és hogy 7 özvegy 700 forinttal segélyeztetett. — Strauch Béla lelkész mint az iskolai bizottság elnöke jelenti, hogy a „téli vizsgálatok az összes iskolákban beszünttetettek, új magyar rovatos ivenek a vizsgák megejtésére kiadtnak, hogy továbbá Achatz-, Durand-, Roth-, Menhárd-, Fiedler-, Szepes-Váralja a Zsedénianumra ajánltatnak és a kerületi kimutatásokban ne csak a nép- és középtanodák, de a polgári iskolák is

előforduljanak. — Zelenka püspök úrnak újra adatott a szavazat e. e. e. gyámintézeti elnökségre. — Höntz Adolf makóóczi lelkész és gyámintézeti pénztáros előadja, hogy a múlt évben 402 frt 44 kr. gyűjtetett; a gyámintézeti offertorium tett azonkívül 23 frt 65 krt. A levonandók levonása után 75 frt 90 kr. Holló-Patak, Majerka és Keresztfalu szükölködő egyházaknak egyenlő részben osztott ki. Ruzskin a felsőbb jótékony intézeteknek melegen ajánlatik. Az esperességi gyámintézet tartalék-alapja tesz 725 frt 23 krt. — Az esperességi consistorium tagjai a lelkészek, világiak és tanárok közül újra megválasztottak. — Poprád iskolájának építési terve helyesnek találtatott. — A gyűlés ragaszkodik előbbi határozataihoz, miszerint a Zsedeniánium jótéteményében ne 11, hanem a tiszai kerület csak volt 8 esperesség tanítói részesíttessenek, a theologiai intézetek Pozsonyba helyeztessenek át, a supplikáció töröltessék el és az állami segélypénzek szegény egyházak megmentésére fordítottassanak. A községek leltárai az 1897. évre okvetlenül elkészítendőek lesznek. — A Felkán szept. 9—10-én tartandó egyházkerületi gyűlésre kiküldettek: Szontágh, Schultze Ottó, Weber S., Wittchen E., Toplher György, Emericzky Ödön, Ujlaky Jenő, Fell Aurél, Dobo A., Kerlsczer Ede. — A jövő esperességi gyűlés Szepes-Bélan fog megtartatni.

A vasi közép egyházmegyéből. A vasi közép egyházmegye f. július 22. napján tartotta évi közgyűlését Körmenden. Miután a gyámintézeti, gyámoldai, iskolai bizottságok, a számvevőszék és a gyűlés előtti napon tartott előértekezlet a közgyűlési tárgyakat alaposan előkészítették s illetve megvitatták, a közgyűlés az előadói javaslatokat rövid vita után emelte határozattá. A közgyűlést az esperes nyitotta meg, beszédében utalva arra, hogy ezen gyűléseinket hazánk ezeréves fennállásának öröm évében tartjuk. A hazafias örömből kivette a maga részét egyházunk is, mely élő tag a nemzet testén. Gyülekezeteink templomaikban, iskoláikban megtartották a millenaris ünnepélyeket, több helyen millenaris alapítványok, millenaris fák ültetése által, millenaris közgyűléseikben is kifejezést adtak hazafias örömüknek, hálájuknak. És hiszi, hogy az egyházmegye közönsége mai közgyűlésében is kifejezést fog adni hazafias örömeinek és Isten iránti hálájának azon irgalmaért, hogy nemzetünket e földre vezérelte, annyi bal szerencse közt megtartotta, sok jóban is részesítette; nevezetesen, hogy a keresztyén vallás áldásaiban, a megtisztított evangelium áldásában oly gazdagon részesítette. Hisz ezen lelki áldás képesítette e nemzetet évszázados kitartó küzdelemre a hazáért és a szabadságért, és a folytonos haladásra a mivel európai népek társaságában. Az eddig áldásosnak bizonyodott irány kijeleli a jövőben folytatandó útnak irányát. A kik a nemze-

tet ezen irányból kitéríteni, a haladás kerekét megkötni akarnák, nem fognak soraikban találni soha, hanem ellenök járnak táborát mindenkoron. Ezen irányba folyjon, ezen irány kivetésében erősítsen mostani tanácskozásunk. A közgyűlés első határozatában kifejezést adott hazafias örömeinek és hálájának a népek sorsát intéző Isten irgalma iránt, ki nemzetünket 1000 éven át bölcsen vezérelte, és kifejezést adott a haza tovább haladása iránti bizodalmanak, reményének. — Majd előterjeszté az esperes évi jelentését, mely az egyházmegye múlt évi történetének minden mozzanataira kiterjedett. Nevezetesen felemlíté az egyházkerület vezetőségében beállott változást, és hogy az egyházmegye nevében az új püspököt megválasztatása napján üdvözölte, és midőn a püspök a szomszédos soproni alsó egyházmegyében egyházlátogatást teljesített, az egyházmegyei felügyelő a küldöttség élén a vasi közép egyházmegye bizalmáról biztosította őt. — A jelentés az egyházmegye vallás erkölcsi életéről és anyagi viszonyairól kedvező képet nyújt. Az isteni tisztelet látogatása általában kielégítő, az úrvacsorájával éltek 16,778-an, azaz a lélekszámnak majdnem 50 %-ja. Az egyházpolitikai törvényeknek káros hatása nem mutatkozik. Hatvan esetben ugyan mellőzve lett az egyházi szertartás, de ez nem az egyházpolitikai törvények kifolyása, hanem a szegény vendvidék szórványos egyházainak egyikében-másikában divó rossz szokás, melynek megszüntetésére az egyházmegye komolyan felhívta az egyháztanácsokat s illető lelkészeket. Az egyházból kitértek számát teljesen felüti a hozzánk áttérteknek száma, pedig nem szabad feledni, hogy a szórványban a pásztortól nagyon távol lakó egyházhiveink nehéz kísértéseknek vannak kitétetve. Ugyancsak a szórványosság oka annak is, hogy bár a mi iskoláinkba is 389 más felekezeti gyermek jár, a mi hiveink közül 360 tanköteles járt más felekezeti iskolába, 462 tanköteles pedig épen iskolai oktatás nélkül maradt, és 10 iskolában egy-egy tanítóra bizott mindennapi iskolások száma meghaladta a százat! Az iskolának és tanerőknek hiányán fog ugyan segíteni az állam, tervben van több állami iskola felállítása, de a vallástanítás — és a felnőttek egyházi gondozásának — fogyatékosságát csakis az államsegélyből vagy egyetemese alaphól nyerendő segély által fenntartandó missió fogja orvosolni. Az egyházmegye már a múlt évben megállapította a missiói köröket, ezekbe beosztotta a szórvány helyeket, 200—1600 evang. hitrokon osztott be egy-egy missiói körhöz. Helyiség azt hisszük mindegyik központra könnyen volna kapható az isteni tisztelet tartására, mert a központok akkép állapítottak meg, hogy mindegyikben van vagy evang. népiskola vagy — s a legtöbb helyen — állami iskola, és azon bizodalomban vagyunk, hogy az állam átfogja engedni a tantermet — isteni tisz-

telet tartására. 1200—1400 frtra volna szükség, hogy egy alkalmazandó missiói lelkész évenként kétszer felkereshetné a missiói központokat a vallás megvígáztatásának osztogatására! Reméljük — és megvárjuk, hogy miután az államsegély fényugaraival immár bearanyozták az egyház épületének ormait — püspöki másodlelkész, theologiai új tanerő, kerületi képezde; — hát fog jutni egy-egy üdítő harmatcsepp a mélységes völgyekben fonyadásnak indult gyenge plántácskáknak is! Az egyházmegyei gyülekezetek számadásai 75,342 frt évi kiadást mutatnak fel, melyből az egyházmegye 32,835-re rugó lélekszámból egy-egy lélekre esik 2 frt 25 kr., sőt ha tekintetbe vesszük, hogy a szórványban élő nagyszámu hitrokon az egyháznak szolgálatáról csak nagyon ritkán és nagy költséggel élhet, tehát az egyház kiadásaihoz éppen nem járul, vagy csekély mértékben, akkor a rendes szerződéssel fárakba bekeblezett egy-egy élő hívünk tényleg 2 frt 28 kr-nál nagyobb összeggel is járul az egyházi nevelés céljaihoz. Adóssága az egyházmegyei gyülekezeteknek 31,722 frtra rug. Sok is, kevés is, — a mint vesszük. Nem szabad ugyanis felednünk, hogy Muraszombat, Tótmorác, Péterhegy, Magyarosd, Körmen, Nádasd, Kolta, Sárvár néhány éve vagy azóta nagyobb építkezéseket tettek s illetve ingatlanokat szereztek örök áron. E célra hosszabb lejáratu olcsóbb kölesönöket vettek fel; 5172 frtnyi összeggel törlesztettek ily kölesönöket — azaz az adósságnak hatodrészt. 3220 frtnyi összeget fordítottak az egyházak tatarozásokra. Mind ezek mellett nagyon kínos feltűnést okozott, hogy az esperesi jelentés egy szóval sem említette, hogy egyházmegyénk törekvő szegényei akár az egyházkerületi gyámintézettől, akár az egyetemes gyámintézettől valami segílyt kaptak volna. Az esperes feledte-e el azt megemlíteni, vagy az egyházkerületnél feledkeztek-e meg rólunk? — Áttérve az egyes gyülekezetek mozzanataira, Muraszombathól értesültünk, hogy a lelkész neje a népiskola leány növendékeit női kézimunkákra tanította, hogy ez által is segítse iskolánkat az ottani állami iskolákkal egyenlő fokra emelni. Ráabogyoszló-Felső-Paty egyesült leányegyház iskolát épít, melyre felső-büki Nagy Sándor nagyhirtokos 10,000 darab fali téglát ajándékozott és 200 frt készpénzt. Tót-Kereszturott 616 frtnyi összeggel oltárát újította, mely összeg 36 frtnak kivételével adakozások útján fedeztetett. — Rupprecht Tasziló egyházmegyei felügyelő úr, mint 1884-től kezdve évről-évre, úgy ez alkalommal is meghozta 50 frtnyi áldozatát az egyházmegyei gyámolda oltárára. Még régebbtől fogva ad a sárvári első takarékpénztár évenként 75 frtot a sárvári iskolának. ez idén is megszavazta a takarékpénztár e segílyt. Valjon mikor akad egy valaki, a ki — bár a kegyes adakozók nem óhajtkák — a magas kor-

mány figyelmet ezen állhatatos segílyezésekre felhívja? Hisz tudjuk, hogy a nagyméltóságú miniszter úr hivatalos közlönyében sokkal kisebb adományokért is köszönetét szokta kifejezni! — Az egyházmegyei számvevőszék nagyon szorgalmasan dolgozik. Megállapította nemcsak az egyházmegye előirányzatát 1896. és 1897-re; összeállította az egyházmegyei vagyonleltárt is, és megvizsgálta az egyházmegyei pénztárnok számadásait. Ezen felül bírálaton mentek keresztül és jóváhagyattak (helyesbítették) majdnem az összes egyházközségek vagyonleltárai, felülvizsgáltattak az egyházközségek számadásai, egy-két egyházközségének kivételével, mint a melyekből állandó szokás szerint a számadások jól-rosszul összeállítva, csak nagy nóggatás útján érkeznek be egy évvel későbbben kelleténél. — Sok a panasz, hogy nagy vesződséget okoz a számadásoknak az egyházi törvény és szabályrendeletek szerinti összeállítása. Megörültünk, midőn hallottuk, hogy egy egyházmegye — gondolom a veszprémi — a számvitel egyszerűsítése szempontjából átdolgoztatta a kerület által mintául kiadott szabályzatot. Nagyon el kél az ügykezelés egyszerűsítése, mert nagyon is benne vagyunk a papiros kormányzat árjában, melyről a boldogult absolut kormány idejében azt állította egy somogyi ember: sok az irás, kevés az igazság. Nem akarom mondani, hogy nálunk kevés az igazság, hanem az irás csakugyan sok. Pedig nem szabad feledni, hogy egyszerű falusi gondnokok kezelik nálunk a számadásokat és tiszteletbeli tisztviselők vizsgálják azokat felül! — Az egyházmegye szabályrendelet tervezetét, melyet az egyházkerület készítettett, az egyházmegyei közgyűlés egyelőre elfogadta, a tiszti díjakra s napidíjakra vonatkozó szakaszoknak kivételével, melyekre nézve az eddigi gyakorlatot tartja fenn, nehogy az egyházközségekre újabb terheket kelljen rakni. — Az iskolai bizottság jelentéséből arról értesült az egyházmegye, hogy tanítóink kivétel nélkül nagy buzgóságot tanúsítanak, a vend vidéken majdnem minden tantárgy magyar nyelven tanítatik és a taneredmény mégis kielégítő. Örömmel hallottuk egyik körlelkész és városi pap jelentéséből, hogy a köréhez tartozó iskolák kiállják a versenyt a városi iskolákkal is. És mivel a munkás méltó bérére, megelégedéssel hallottuk, hogy már csak egy egyházmegyei tanítónak javadalma van 400 frton alul, — de ennek kérelme is a fizetés javítás érdemében valószínűleg rövid időn kedvező elintézést fog nyerni. — Az öt-öt éves korpótlékra nézve, mely 1898-ban válik 50 frttal esedékessé, újból figyelmeztetve lettek az egyházak, hogy annak fedezetéről jó eleve gondoskodjanak a maguk erejéből, vagy államsegélyért folyamodjanak, E folyamodás céljából körvény-mintának elkészítéséről is gondoskodva lett.

KÜLFÖLD.

Gyönyörű haladás. Berlinben, a hol körülbelül 1.100.000 evangélikus lélek van, régen panaszkodtak a felett, hogy a meglevő templomok nem elegendők a hívek nagy tömegének befogadására. E hiányon segitendő, alakult 1888-ban egy evangélikus templomépítő egyesület, melynek élén Vilmos császár és felesége, mint védnökök, Mirbach főudvarmester pedig mint elnök állanak. Hogy milyen óriási munkát végzett s mily dicséretreméltó buzgalmat fejtett ki ez az egyesület a lefolyt rövid 8 év alatt, az leginkább kitűnik abból a jelentésből, melyet az elnök az egyesület legutóbbi gyűlésén terjesztett elő. E szerint építettett az egyesület az állami és városi hatóság és a gyülekezetek segítségével mellett 30 templomot, 5-nek az építésbe máris bele kezdett, 4-nek pedig a terveit készítetteti. A 35 templom berendezéssel és egynehány paplakkal együtt összesen 15.000.000-ba került. A telkeknek értéke, melyeket részint ajándékba, részint díjtalanul kapott az egyesület, 6 milliót képvisel, úgy hogy a templomépítési költségek összege 21 millióra rug. Ehhez az összeghez nincsenek hozzáadva az egyes gyülekezeteknek állandó kiadásai, a melyek az újonnan keletkezett lelkészi állomások fenntartására fordítatnak s a melyek a körülményekhez képest 10.000 és 30.000 márka között váltakoznak. Egészen önállóan a templomépítő egyesület 3 templomot építettett 3.850.000 márka költséggel, a telkekre pedig 761.000 márkát adott ki. — 18 templom építéséhez Vilmos császár, 21-nek építéséhez pedig a császárné járult fényes adományokkal, a mely példa a többi híveknél is buzgó követőkre talált. — Ilyen buzgóság mellett Berlinnek csakhamar kétszer annyi temploma lesz, mint eddig volt, fél annyi buzgósággal pedig nálunk is sok szegény gyülekezeten lehetne segiteni.

Új ereklyék. A róm. kath. egyházban az ereklyék tisztelete nagy virágzásnak örvend s legtöbbször elegendő, hogy valaki egy szentnek hajdani tartózkodási helyén, valami régi tárgyat kiásson s rá fogja, hogy az a szent tulajdona volt, és a buzgó kath. hívek arcra borulnak a esodatevő ereklye előtt. Legújabbban Párisban találták meg szent Epiphanius koponyáját, Franciaországban pedig az orleansi szűz pánczél ingét, melyet XII. Károlytól ajándékba kapott s háborúiban viselt volt. — Egypár évvel ezelőtt pedig Jakab apostol testét fedezték fel Szt. Jago de Compostellában (Spanyolország) s valódiságát a pápa is megerősítette, miután a bibornoki testület azt okmányok alapján megállapította. — Valjon melyik apostol következik ezután?

A német császár a vasárnap megszentelésének érdekében. Buzgó őseihez méltó felfogást tanúsított a német császár a multkorában, a mikor egy evezős-

egylet versenyén azért nem jelent meg, mert a verseny vasárnap délelőtt az isteni tiszteleték idejére volt kitűzve. A császár maga is díjat tűzött ki a verseny alkalmából, a miért őt azután az egylet május 31-re a versenyen való jelenlétre felkérte. A főudvarmesteri hivataltól a meghívásra az a felelet érkezett, hogy ő felsége a meghívást köszönettel tudomásul vette ugyan, azonban olyan versenyre, a mely a fő isteni tisztelet idejében tartatik meg, el nem mehet. Az egylet a kapott orr következtében délután 1 órára tette át a versenyt, a császár azonban ezen sem jelent meg. — Nagyon okosan! Hadd tanulják meg az evezősök is, hogy az Isten is megérdemel 1 órát hetenként az emberektől.

Öhajjták a jezsuitákat. A német birodalmi gyűlésen többszörösen próbálkozott már meg a centrum-párt azzal az indítvánnyal, hogy a jezsuiták Németországba visszatérhessenek s „áldásos” munkájukat a róm. katolicizmus érdekében újra megindítsák. A centrum ezen lelkesedése átragadt az egyes országgyűlési tagokra is s legújabbban a hessen-darmstadt-i 2-ik kamarában tárgyalták a klerikálisok azon indítványát, miszerint a birodalmi szövetség tanácsba kiküldött képviselő oda utasított, hogy a jezsuitákra vonatkozó törvény felfüggesztését szavazatával támogassa. A minister, hivatkozva arra, hogy a jezsuiták Hessenből törvényileg ki vannak tiltva s így törvényellenes dolog volna ilyen határozatot hozni, az indítvány elvetését kérte, a mit a kamara nagy többséggel meg is tett. Jellemző, hogy a klerikálisokkal szavaztak az antisemiták és a socialisták is. Milyen jó lenne, ha újra megkezdenék működésüket a jezsuiták „az Isten nagyobb dicsőségére,” mint tették hajdanában!?

A brit és külföldi biblia társulat 92 évi áldásos működésre tekinthet vissza. A mikor 1804-ben megalakult, bizony alig gonfolta volna valaki, hogy abból az igénytelen, kevés pénzzel rendelkező kis egyesületből valamikor olyan szilárd társulat alakuljon, a mely áldásos működését az egész világra kiterjeszti s oly megmérhetetlen szolgálatot tesz a keresztyén világosságnak és a művelődésnek egyaránt. — Mult évi bevétele 213,962 font sterling volt, kiadása körülbelül ugyanannyi. — Hat új fordítást s több régi fordításnak javítását eszközölte a mult esztendőben a társulat. — 1804 óta eladott összesen 147.366,669 példányt különféle népek között. Dánia most utoljára szerepel a kimutatásban, a mennyiben jövőre — mint már eddig is három protestáns ország — szintén önálló biblia terjesztő társulatot alakít.

A vasárnap megszentelése. Schweizban a vasárnap megünneplésének érdekében legújabbban bevonták s megszüntették az úgynevezett vasárnapi vasuti jegyeket, a melyek olcsó árúknál fogva igen sok embert csábítottak az utazásra:

tették pedig ezt azért, hogy ez által az utasok száma kevesbedvén, a vasuti hivatalnokok megszentellessék a vasárnapot. Skótországbán a vasárnapot igen szigorúan ünneplik; minden közlekedés szünetel, csak egyetlenegy posta vonat közlekedik vasárnaponként. 11 órakor kinyitják a templomokat, a melyek rövid idő alatt egészen megtelnek s azután ismét bezáratnak, hogy az áhíthatót senki ne zavarhassa. Angolország többi részeiben hasonló intézkedések léteznek.

Az észak-amerikai presbyterianus egyház „General Assembly”-ja, vagyis legfőbb egyházi képviselő testülete május 21-ikén ülésezett. E gyűlés azért fontos és nevezetes, mivel hozzájárult ahhoz a lapunkban is emlegetett tervezethez, mely az amerikai presbyteri és reformált egyházak egyesítését célozza. A tervezetet most már 8-féle protestans felekezet fogadta el egyhangulag s így küszöbön áll a nagy egyesült reformált egyház megalakulása. A 12 pontból álló tervezet szerint mindegyik denomináció megtartja eddigi jellemét s teljes hatalommal intézkedik minden belső ügyében. Alakítanak azonban egy közös egyházi főtanácsot, a Föderal Koncil-t, melybe mindegyik felekezet 4 egyházi és 4 világi tagot küld. E főegyháztanács hatalma és szerepe azonban nagyon platonikus, mert az egyes alkotó tagok belügyeibe egyáltalán nem avatkozhatnak, hanem inkább csak az egyesült egyházak külső képviseltetésére szolgál s a reformált irányú evangelizáció munkájának hathatósabb vitelére és irányzására bír majd hatalommal. De még ez az egyesítés is nagy előny az eddigi szakadozottság helyett. Különben a Föderal Koncilnek meg van adva a jog, hogy ezen mostani alkotmányt bővítheti: de ehhez az alkotó tagok egyhangú hozzájárulása szükséges.

IRODALOM.

A „Cirkevné Listy” a tót egyházi és vallásos irodalom szomorú viszonyaival foglalkozik, a melyeken egyházunk érdekében segíteni kellene! Oka ennek — eltekintve a sok tekintetben megromlott és közönyös korszellemtől — főleg az anyagi eszközök hiányában rejlik. — Iró csak akadna, de kiadó nem akad, mert senki se akarja a munka mellett még megtakarított filléreit is veszélyeztetni s azért a leghasznosabb iratok a szerzők íróasztalaiban hevernek haszontalanul. Van ugyan erre a célra egy alapítvány, mely már 1884-ben 10,398 frtot tett ki, melyet Baltik püspök elnöklete alatt egy külön bizottság kezel, de ez se tesz egészen eleget feladatának, mert többnyire csak azokat az iratokat adja ki, melyeket az elnök ír, vagy irt. Közli továbbá a lap a nyitrai

evangelikusoknak 1734-ben a porosz királyhoz intézett kérést szövegében, melyben annak közbenjárását kérik a kegyetlen üldözések közepette, s bővebben foglalkozik Beyschlag-nak ismert kijelentésével, a mely a kormányhoz intézett felirat azon mondatát helyteleníti, hogy az ev. egyház ezentúl is, mint eddig, a magyar állameszméért harcolni fog. „Hogy Beyschlag ezen kijelentése” — mondja a cikk — „megzavarta a magyarhoni evang. egyház azon köreit, a melyeknek szól, azt felesleges említeni is s megzavarta annyival inkább, mert oly férfiútól ered, a kinek barátságával leginkább azok kérkedtek, a kik nálunk a hirlapokban a hivatalos egyház közvéleményét csinálják. Az eperjesi Szlavik a németországi egyházi mozgalmakról irt tudósításaiban nem tudott eldicsekedni, hogy Beyschlag egész pártjával mennyire rokonszenvezik velünk. S ime most maga Beyschlag is? Ugyan hát mi történhetett? Melyik pánszláv zavarta meg a vizet? Természetes, hogy pánszláv, legálább így sejtí Farkas és Hollerung!” — Ezután Hollerungnak az „Evang. Glocken” cz. lap hasábjain e tárgyban megjelent cikkét bonczolgatja, a ki azt mondja, hogy a németeknek nem kellett volna olyan nagyon megharagudniok erre a kijelentésre, mert ez csak a felföldi lelkesekre és tanítókra vonatkozik s azt jegyzi meg erre, hogy Hollerung talán nem bánna, ha egyes nemzetiségeket az egyházból egészen kipszittnának. A mi Hollerungnak azon megjegyzését illeti, hogy kívánatos az egynyelvűség, arra nézve Beyschlag-nak szavait idézi, hogy a mely egyház tagjainak anyanyelvét megkeseríti vagy azt azoktól elvonni akarja, az nem anya, hanem árulója a saját gyülekezeteinek. Hogy Beyschlag cikke önöket nagyon bosszantja — így végzi — azt elismerjük, de segíteni nem tudunk rajta! Mi csak regisztráltuk a német tanár szavát, mint újabb bizonyítékát annak, hogy a külföldön nagyobbodik azoknak a száma, a kik a magyarhoni ev. egyházban a nem magyar nemzetiségek ellen elkövetett méltánytalanságokat felismerik, felfedezik és elítélik! Hadd szolgáljon ez nekünk újabb bátorításul arra, hogy az anyanyelvért való harcban vitézül kitartsunk.”

Az „Angemine Deutsche Lehrzeitung” a magyar millenniumi ünnepélyekről közöl nem valami rokonszenves tudósítást, a melynek azonban annyi haszna mégis van, hogy az erdélyi szászok iskoláiban lefolyt ünnepélyekről értesülünk belőle. Az ünnepélyek idejét — valószínűleg tévedésből — május 2-ára teszi. a mikor azok a miniszter egyetemes rendeletének megfelelőleg a szász iskolákban is megtartattak. A nevezett napon az iskolai épületek nemzeti színű lobogókkal díszítették fel. Az ünnepélynek megfelelő módon díszített iskolai termekben, már kora reggel gyülekezett össze a tanuló

ifjúság; az ünnepélyt az iskolafelügyelő nyitotta meg bevezető beszéddel, melyet az ifjúsághoz és a jelenlevő presbyteriumhoz intézett, s melyben az ünnepély jelentőségét méltatta. Erre a gyermekek elénekelték „Treue Liebe bis zum Grabe“ cz. éneket. Ezután az iskola igazgatója beszédet tartott, a melyben visszapillantott a honfoglalásra, a magyar állam fejlődésére, annak jelentőségére, nyugat-Európa keresztyénségére, szabadságára, vallás-erkölcsi és közművelődési viszonyaira nézve, végül kifejezést adott azon óhajának, hogy a magyar nemzet a hatalom, szabadság és igazságosság kezében levő zászlóját továbbra is fennen lobogtassa, úgy azonban, hogy e javakban a többi nemzetiségeket is részeltesse, hogy Magyarország soknyelvű lakossága együtt érezhessen s a szövetségesek segítségével egy erős, legyőzhetetlen államot alkothasson. A szótartó elnéklése után a gyermekek német hazafias verseket szavaltak Arndt, Sprungli és Körnertől, végre az iskolai felügyelő rövid beszéddel, a melyben rámutatott, hogy a németek a multban mily nagy feladatokat valósítottak meg, a melyekre büszkén tekinthetnek vissza, berekesztette az ünnepélyt. — A tudósító megjegyzi, hogy a millenniumi ünnepélyek csak a magyarok között keltettek lelkesedést, a többi nemzetiségek vagy közönyös, vagy pedig ellenséges szemmel nézik. Igen rossz néven veszi a cikkíró Erődi E. a magyar zászló című költeményének azt a sorát, a mely eredetileg úgy hangzott: „nem fekete, mint a német lelkület“ s mely visszatetszést keltve úgy módosított: „mint a hitvány lelkület.“ Az országgyűlés azon intézkedését, mely szerint az ezredéves ünnep alkalmából 400 állami iskola állítassék fel, igazságtalannak látja a cikkíró, hogy ezek az iskolák mind magyar nyelvűek lesznek, mert hiszen ezek a többi nemzetiségek pénzén is épülnek s voltaképpen nem egyebek, mint a magyarisítás eszközei.

Prof. szemle. „Történelemesinálás a millennium évében“ a r. kath. püspökök, írók részéről nagyban folyik a r. kath. egyház érdekében. Schluach biboros levelének két pontját világítja meg „Historicus“ kimutatván, hogy a dicsőített pápák hávédték is a királyokat mások ellen, csak azért tettek, mert maguk hatalma alá akarnák hajtani. Egyik pásztorlevelé azt állítja, hogy „az iskolák a legújabb időkig is nagyrészt a (r. kath.) egyháziak kezében vannak,“ pedig a népiskolák közül csak 32%, a középiskolák közül csak 34% van ott, s a r. katolikusok jóval kevesebb, a szegény protestánsok jóval több nép- és középiskolát tartanak fenn ma is, mint a mennyi a népesség-arány szerint reájok esnék.

Hirscht, Die Apocalypse und ihre neueste Kritik dargestellt. Von der theol. Fakultät zu Berlin mit dem königl. Preiss gekront. Leipzig 1895. XII. 175 l. Ára 2.40 márk. E pályamű az Apocalyp-

sis ama legújabb kritikáinak szól, a melyek az utolsó 1—2 évtized alatt az új szövetségi könyv forrásai és szervezete tekintetében napvilágot láttak. Hirscht könnyen tájékoztató történeti áttekintést nyújt az újabb forrástanulmányokról s kompilationshypothesisokról. Völter (Die Entstehung der Apocalypse, 1882.) művével kezdi, s ugyancsak e kritikus (Das Problem der Apocalypse, 1893.) művével végzi kritikai fejtegetéseit. E kettő közötti időben jelentek meg Weizsäcker, Vischer, Weyland, Pflederer, Sabatier, Schosn, Spitta, Schmidt és Erbes kritikai kísérletei, illetve hypothesisai. Sorra veszi fejezetről-fejezetre és versről-versre az Apocalypsis s valódi értékükre redukálja az újabb kritikusok „vivisekciós kísérletezéseit.“ Majd azután kimutatja, hogy tévednek a kritikusok, ha ez új szövetségi iratot „tisztán a reflexióból eredő irodalmi produktum“-nak tartják, a melyen „pneumatikus hatás“ nem volna észlelhető, s teljesen felismerik azt a gondolatot, hogy „az Apocalypsis szerzője nem logikai elvek szerint írt, hanem visionárius képeit az ó-szövetségi próphétia színeivel festette.“ Hiányzik e kritikusok képtelen következtetéseiben a világosság és egyszerűség, mely oly kiválóan jellemzi a régebbi Astruc-féle Genesis kritikát. Az Apocalypsis szerkezetének jellemző sajátása kritikusunk szerint: a gondolatok egysége, a kifejezések elevevége, a hebraizáló nyelvezet s az ó-szövetség bő felhasználása. Sajnos, hogy Rauch pályakoszorúzott Apocalypsismonographiája 1894-ből kikerülte kritikusunk figyelmét. De így is Hirscht műve igen becses adalék az Apocalypsis problémájának lehető megoldásához. Tájékoztató, irányító s kritikailag tisztító megjegyzéseivel igen alkalmas a problémával való foglalkozásnak az ösztönzésére. Komoly exegeták azt sikerrel használják s gyakorlatilag is értékesíthetik. Dr. Szilávik Mátyás.

Magyar állam. A magyar alföld népét a néppárt céljaira megnyerni: ez a fontos feladat; ezt csak úgy lehet, ha függetlenségi elveket hangoztat a képviselőjelölt; ha azután képviselő lesz: törekedhetik az egyházpolitikai törvények eltörlésére, (az nem baj, hogy a függetlenségi párt elvei között régen ott vannak azon elvek?!) „E reformok nem kellene itt a protestánsoknak se s őket a revízióknak, ha az függetlenségi elvek mellett lesz a lobogóra tűzve, könnyen megnyerhetik s az ilyen lobogót protestáns és katolikus szívesen követi.“ — Úgy látszik, sok lesz a báránypörbe hűjt farkas! — Másik cikkben kifakad a miatt, hogy a miniszter megbízásából megírt „középiskolák története“ részrehajló a protestáns felfogás javára, mert p. o. azt mondja, „hogy a középkorban milyenek voltak iskoláink, arról hiteles bizonyítékaink alig vannak,“ „a reformatió korában az igazi műveltség megmentői a prot. iskolák voltak.“ Ilyenek miatt így fakad ki az elkeseredett ismer-

tető: „Most már a hivatalos történetírásban is uralkodik az igazi protestans principium: sic volo sic jubeo. A hatalmasok így akarják, hát így kell lennie.“ — Lám, a hatalmasok a protestansok, s a protestans egyház a tekintély egyháza, pedig a római pápa esalhatatlanságát s a püspökök kényét nem a protestansok találták ki. — Ismeri már a világ a r. kath. írók részrehajlását, történet írását azokra bizni annyi, mint a történetet elferdíteni a r. kath. egyház dicsőítésére.

Magyar állam azt kérdi a közeledő választásokra vonatkozólag: kihez menjünk? „Ha az-állam a szerződési jelleget (a házasságnál) a szentségtől külön választva, a szerződés megkötését magának vindikálja, olyan dolgot mivel, ami a kath. hitet a legerősebben sérti . . . Valóban elszomorító a mi helyzetünk. Nincs egy párt, a hová becsülettel bemehetnénk. Embereljék meg magukat a papjaink, s a világi nagyobb befolyású férfiak s minden katolikus kerületből kergessük ki azon jelölteket, kik a revíziót meg nem ígérnek s akikben nincsen garancia, hogy szavukat meg is tartják . . . Keveset beszélni, titokban annál többet tenni, annál hevesebben dolgozni és erősen szervezkedni. Ez legyen a jelszó.“ — Érthető beszéd, vajjon megértik-e a protestansok is?

Pesti Hírlap. „A szegény magyar kath. egyházat újabb válságok és nehéz megpróbáltatások örvénye felé lökdösi az illatos főpapi eselszövők és a moslatlan hecekáplánok. . . . Az utolsó óra itt van, hogy ezen a nagy, igen nagy bajon békés eszközökkel segíteni lehessen. Ennek pedig egyetlen módja az, ha **Vasary** és a hazafias főpapok saját tekintetükkel fékezik meg az egyházforradalmi pártütést. Egyházukat védik meg vele, ha megteszik, mivel ha nem teszik meg, megteszik helyettük a politikai pártok és az állam. Itt nincs paktum és engedékenység többé. A néppártot a haza békéje érdekében le kell és le is fogják tiporni.“ — De a kath. egyházra nem mindegy, hogy ki és miképen végzi el ezt a műveletet. Ha a hazafias főpapság és papság nem képes megfékezni a veszedelmes pártütést s biztosítani a pacticatiót, akkor az állam és a politikai pártok végzik el. És akkor a legyőzött fél csakugyan a kath. egyház lesz, a melynek megpróbáltatásai nem fognak elmaradni.

Sárospataki lapok. „Alkalmi mondani valók“ ezim alatt mutat rá arra, hogy a r. kath. egyház és papája nemesak a jó barát szerepét játszotta Magyarországon történetében. „Magának a koronának adományozása sem akart kevesebbet jelezni, mint hogy a magyarok királya a pápától nyerte hatalmát, méltóságát. Már I. László — ki később a horvátok áttérítésének jutalmául a szentek közé soroztatott — kényszerítve találta magát a pápaságnak ez irányú törekvését visszautasítani, s a

legbuzgóbb hithős, Hunyadi Mátyás nem ok nélkül nyilatkoztatta ki, hogy később a kettős keresztet hármassá tenni, mint tűrni, hogy a summus pontifex az ország ügyeibe avatkozzék. Mennyi vér- és vagyon áldozatába került nemzetünknek, hogy a kit ellenségeinek nyilvánított — ma már rokon nemzetnek elismert — törökök ellen a pápa ösztönzésére annyiszor, annyi éven keresztül viselt hadjáratot a várnai és rigómezei nagy katasztrófákkal, Nikápolytól Mohácsig! Hát III. Frigyes német császárt — ki annyi zavart okozott hazánkban — ki dédelgette Hunyadi János, majd Mátyás király ellenében? ki üzte be e hős királyt az ipa és barátja elleni ellenséges viszonyba? ki hajtotta be az országnak oly terhes és annyi ideig tartott hadjáratokba, a melyek lehetetlenítették magas tervei kivitelében? Midőn a loretoi eskü elhangzott, kik voltak azok, a kik az osztrák önkényuralom hirhedt tábornokaival, a Bástákkal, Karaffákkal szövetkeztek a protestantismus, a magyar faj kiirtása végett?“

Szabad sajtó. „Túlságos naiv kívánság az, mit a tanügyi kongresszuson hallottunk, hogy a felekezetek adjanak ugyan pénzt az iskolákra, de mondjanak le arról, hogy azokban az iskolákban a felekezeti érdekeket szolgálják a tanerők. Hisz ez valóságos öngyilkosság volna! Két dolog lehetséges csak a mi felfogásunk szerint. Vagy fenntartjuk a felekezeti iskolákat vagy beszüntetjük azokat. Ha fenntartjuk, akkor úgy tartsuk fenn, hogy azokban még a torna- és rajztanár is olyan igaz hirdetője legyen az egyháznak, mint voltak egykor örök hálára méltó régi tanáraink. De ha így fenn nem tudjuk tartani, akkor be kell szüntetni valamennyit, nem holnap, hanem ma.“

A katholicismus és a mai államhatalom. Régi dolog az, hogy a róm. katholicismus nem nagyon válogatja az eszközöket hatalmának és fennállásának biztosítására, mert hiszen a cél szentesíti az eszközöket is. Hajdanában az absolutismus szövetségese volt a szabadság elnyomására, most a szabadossággal szövetkezik ugyanarra a célra s a mily szívóssággal kapaszkodott annak idején a császárok bihor palástjába, ép oly kiszámítással veti most magát az anarchia karjaiba, hogy az alkotmányos államhatalom rá nézve veszélyes haladását megdöntse. S hogy a mai államhatalom csakugyan nem valami sok támogatást várhat a katholicismustól, az kitűnik dr. Hitzé ultramontan socialpolitikus szavaiból, a ki „Capital und Arbeit“ cz. művében azt mondja: „Ugyanazon a napon, a melyen a mai államhatalom, mint a Napoleon szobor, a commun kalapácsütései alatt összeomlik, fejlődik majd ki a katholicismus socialis ereje. Ugyanaz a harangszó, a mely a mai államhatalom halálos óráját hirdeti, ugyanaz fogja ünnepélyesen hirdetni a katolikus népek szabad-

ságát is!" Joggal jegyzi meg erre D. Beyschlag a „Deutsch evangelische Blätter” hasábjain: „Maglia bibornok azon felejthetetlen szava: „Rajtunk már csak a forradalom segíthet” nem kaphatott volna időszerűbb magyarázatot, mint a milyen ez a Hitze-féle prófétai mondás, hogy a socialis forradalom az, a melyre a modern katholicismus számít.

Külön vallásu szülők házasságuk megkötése után gyermekeiket mely esetben nevelhetik egy vallásban, ha ez iránt a megegyezést házasságuk megkötése előtt elmulasztották?

(A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1896. július 28-án 40,330. sz. a. kelt s Pestvármegye közönségéhez intézett rendeletének mása.)

Izraelita vallásu S. R. és ágost. hitv. evang. H. J. egymással 1895. évi okt. 5-én Cs.-en polgári házasságra lépett ottani lakosok a csatolmányostól együtt 7. alatt mellékelt, sem sajátkezü névaláírással, sem ügyvédi ellenjegyzéssel el nem látott beadványukban az iránt folyamodtak, hogy engedjék meg nekik, miszerint születendő gyermekeik vallására nézve házasságuk megkötése előtt elmulasztott ama szándékolt megegyezést, hogy mindkét nemű gyermekeik az ágostai hitvall. evang. hitvallásban neveltessenek, — mint házasfelek utólag pótolhassák. A belügyminister úrtól illetékes intézkedés végett hozzám érkezett beadvány kapcsán, folyamodók értesítése végett értesitem a Czimet, hogy a kérelmet az 1894. XXXII. t.-cz. 2. és 4. §-ainak határozott rendelkezéseihez képest teljesíteni módomban nem állott. A trv. 2. §-a ugyanis az esetben határozottan rendelkezik, hogy a gyermekek szülők vallását nemők szerint követik. Mégis folyamodóknak születendő összes, tehát finemű gyermekei is a trv. 4. §-ának első és második bekezdése értelmében az esetben az anya ágostai hitv. evang. vallásában volnának nevelhetők, ha az izraelita férj és atya időközben neje vallására térne át.

ÜZENETEK.

H. Zs. Cs.-e. Lényegében ugyanaz. Ilyen a következése annak, ha nem kellően tájékozott egynek tudósítása jelenik meg a hírlapokban, a tájékozottak pedig csak hallgatnak s legfőlebb helyreigazításra fognak tollat. A szóban forgó hirt politikai lapból vettem át, mert a gyűlés számos tagja közül

egy se gondolta meg, hogy a mit olyan nagy egyházmegye határoz, és a kerületre is felküld: azt czélszerű lenne az egyházi lapnak is megírni. — **H. I. K.-a.** A legközelebbi számban.

Alulirott a tót és magyar nyelvben teljesen jártas **segédet** keres. Fizetése **teljes ellátás és 150 frt.** Az állás **szept. hó 15-ig** elfoglalandó. T.-Komlós, 1896. aug. 21.

Csermák Kálmán

ág. h. ev. lelkész.

73 3—1

Pályázat tanári állásra.

A **rozsnyói** áll. segélyezett ág. hitv. evang. főgymnásiumnál megüresedett rajztanári állásra pályázat hirdettek.

Pályázhatnak ág. hitv. evang. és ev. ref. tanárok és tanárjelöltek, kik tanképesítő oklevéllel bírnak, vagy azt rövid idő alatt megszerezhetik. — Az állás jelenleg helyettes tanárral töltetik be, kinek fizetése 800 frt. E fizetés azonban a már felterjesztett újabb szerződés elfogadása esetén a rendes tanári fizetésre emelkedik (1200 frt és 200 frt lakpénz).

Ez állást elnyerni óhajtok szabályszerűen felszerelt kérvényeiket f. 1896. aug. 31-ig a főgymnásium igazgatóságához küldjék be.

A megválasztott tanár tartozik állását a megválasztás megtörténtével azonnal elfoglalni.

Rozsnyó, 1896. aug. 17.

71 1—1

Az igazgatóság.

**Esperességi jegyzőkönyvek,
tan- és énekes könyvek,**

bármily nagy terjedelmű

M Ū V E K

és

ROVATOS IVEK

elkészítésére vállalkozom.

VERES LAJOS

könyvnyomdász Orosházán.

Pályázat.

Magyar nyelvű egyházi szolgálatra képesített **segédlelkésszt** óhajtók munkatársamul alkalmazni, **ellátás és 150 frt évi fizetés** mellett. Jelentkezhetni azonnal.

Rimaszombat, 1896. augusztus 17.

67. 2.

Glauf Pál
főesperes.

Pályázati hirdetés.

Tót-Komlós községe által újonnan épített községi iskolájához egy **tanítói állás** szerveztetvén, ennek fizetése **természetbeni lakáson** kívül **400 frtban** állapittatik meg.

Felhivatnak a pályázni óhajtók, mikép kellően felszerelt kérvényeiket **folyó évi augusztus 27-ig** a községi előljáráshoz benyújtsák.

Megjegyeztetik, hogy ezen iskola az evangélikus egyháznak szándékolttatik adminisztratív tekintetből átadatni; mely okból az evangélikus hitvallású pályázók előnyben részesülnek.

Tót-Komlós, 1896. augusztus 10-én.

Koztra Lajos **Boros Márton**
első jezőz. 66. 2. bíró.

A **bánfalvi ág. hitv. ev. egyház** fiú iskolájához **organista magyar tanítót** keres. **Fizetése** egy szobás lakás udvarkerttel, 300 frt beirási díj 30 kr. és 25—30 frt temetési stóla. A 400 frtos fizetéshez államszegély kérvényeztetett. Határidő szept. 15.

70 2—1 **Lelkészi hivatal.**

Segédlelkésszt s katechetát keresek, a ki lehetőleg a magyar, német és tót nyelvben jártas. **Fizetése 500 frt** havonkinti részletekben, 60 frt mellékjövedelem, bútorozott szoba, takarítás és fűtés. Az állás október 1-én elfoglalható. Jelentkezők küldjék folyamodványaikat alólirotthoz.

Ujvidéken, 1896. aug. 18.

Belohorszky Gábor

bácsszerémi főesperes.

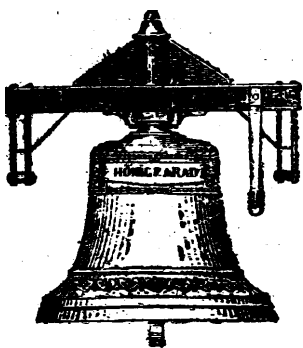
72 1—1

HÖNIG FRIGYES

gőzüzemre berendezett harang- és érczöntődeje

Arad, Rákóczy utca II-28. sz.

Alapítatott 1840. — 1890. a legnagyobb állami éremmel kitüntetve.

Ajánlja több évi jótállás és kedvező feltételek mellett a hangoknak előre való meghatározásával saját találmányú, a **legfinomabb harangérczből** készült es. és kir. szabadalmazott harangjait, melyeknek előnye a más szerkezetű harangokkal szemben az, hogy **20% súly és ármegetakarítás** mellett is erősebb és kellemesebb zengésű hangjuk van. — Forgatható vas-harang felszereléseit és tűzmentes vas-harang állványait, melyeknek alkalmazásával a harangok a megrepedéstől megóvatnak, s a legnagyobb harangok is könnyen lódithatók, a nélkül, hogy a tornyot megingatnák.

Régi harangoknak forgatható vas-szerelésre való átalakítását, repedt harangoknak újra öntését, vagy új harangokkal való becserélését a legolcsóbb árak és legkedvezőbb fizetési feltételek mellett.

Költségvetések és képes árlapok kívánatra bérmentve küldetnek.

P á l y á z a t

ág. hitv. evang. külföldi egyetemre menő többrendbeli hittanulónak és tanárjelöltnek való ösztöndijra.

A Glosius Sámuel és Dániel-féle alapítványt a pesti ág. hitv. ev. egyháznál kezelő bizottság ezennel közhírré teszi, hogy a föntírt alapítványból külföldi egyetemeken tanuló ág. hitv. ev. lelkészi, vagy pedig gimnáziumi tanári pályára készülő ifjak számára többrendbeli, egyenkint 210 német birodalmi márkából álló ösztöndij fog a jövő 1896—97. tanévre kiosztatni.

Ezen ösztöndijak egymásutáni két éven át élvezhetők.

A z e l n y e r h e t é s f e l t é t e l e i :

1. Ha hittani jelölt a folyamodó, akkor máris két évi folyamot jól végzett legyen valamely magyarhoni protestáns theologiai intézetben.

2. Ha tanári pályára készül a folyamodó, akkor az érettségi bizonyítvány kelte után már két évig honi vagy külföldi magasabb intézetben a maga választott szakában jó sikerrel tanult legyen.

3. Azonkívül mindenik folyamodó a választott pálya különbsége nélkül legyen :

a) magyarországi születésű és ágostai hitvallású;

b) a magyar nyelvet tudományosan ismerje, helyesen írja és beszélje, mely körülmény hiteles külön bizonyítvány által igazolandó be;

c) legyen feddhetlen erkölcsi jellemű és jeles szorgalmú.

Ennélfogva felhivatnak ezennel külföldi egyetemeken levő mindazon lelkész- vagy tanárjelöltek, kik már egy év óta a Glosius Sámuel és Dániel-féle ösztöndíjak élvezetében vannak, hogy ha még továbbbi egy évre külföldi egyetemeken maradni és az ösztöndíjakat élvezni óhajtanak: azt az előttük tudva levő feltételek teljesítése mellett 1896. szeptember 30-ig alólírott bizottsági jegyzőnél kérvényileg jelentsek be.

Felhivatnak továbbá mindazon külföldi egyetemeken tanuló vagy oda még csak ezután kimenni szándékozó lelkész- és tanárjelöltek, kik a fentebb részletezett minőségi feltételeknek meg bírván felelni, ilyen ösztöndíjat a jövő 1896—97. tanévben élvezni óhajtanak, hogy a fent megírt kellékeknek kétségtelen beigazolására akár eredetiben, akár hitelesített másolat-

ban melléklendő tanodai — ha van candidaticumi — vagy egyetemi és egyéb bizonyítványokkal ellátott, az alább kikötött tanítási kötelezettséget is tartalmazó sajátkezűen irt és aláírt, lakhelyükkel és az utolsó posta-állomással jegyzett kérvényeket f. 1896. évi szeptember 30-ig való záridő előtt (melynél később beérkező folyamodványok figyelembe nem vétetnek) bérmentve és lepecsételve alólírott bizottsági jegyzőhöz (Budapest, V., Bálvány-utca 8-ik szám) küldjék be.

A megszavazott ösztöndíjat a díjnyertes hit- és tanárjelöltek felerészben a külföldi egyetemen történt beiratások igazolása után a tanév elején, másik felerészét pedig a tanév második fele kezdetén, miután bizonyítványaikat az illető egyetemen sikerrel töltött első félévről és egyzersmind a második félévre lett beiratásuk felől is (Frequentations-Zeugniss und Anmeldungsbogen) a kifizetés alá kerülő összegről szóló sajátkezű nyugtájukkal együtt előlegesen beküldötték, fogják posta útján bérmentesen megkapni, mívégre szükséges, hogy egyetemi lakásukat a nyugta beküldésekor pontosan megírják.

A ki ezen hit- és tanárjelölti ösztöndíjat már egy évig húzta, a rákövetkező évben is annak élvezetében csak úgy maradhat meg, ha reá újabban is érdemesnek tapasztaltatott, ha továbbá már az első évben a filozófiát, beleértve a filológiát és kivált erkölestani filozófiát is szorgalommal tanulta, s a második évben is tanulja; végre ha magát előre arra kötelezte, hogy a külföldi egyetemen töltött ösztöndíjas két esztendő után a hazába térve a pesti ág. ev. magyar-német egyházgyülekezet tanodájában, ha kivántatni fog, mérsékelt díj mellett egy évig segédtanári hivatalt viselend.

Kelt Budapesten, 1896. június 27-én.

Dr. Zsigmond Jenő, jegyző.

Dr. Králik Lajos, elnök.